

Podstawowe informacje o Południowym Tyrolu

Gdzie leży Południowy Tyrol?

- Południowy Tyrol, ojczyzna Dolomitów, leży w najbardziej wysuniętej na północ części Włoch i posiada statut autonomicznej prowincji.
- Stolica Bolzano/Bozen jest położona około 120 km na południe od miasta Innsbruck i około 160 km na północ od Verony.
- Południowy Tyrol leży 1250 km od Warszawy, 970 km do Krakowa.

Krajobraz i położenie geograficzne

- Południowy Tyrol liczy 7400 km², z których 80% to tereny górskie, a tylko 3% jest zasiedlone. Region może poszczycić się różnorodnym krajobrazem: pięknymi alpejskimi łąkami, pagórkami pokrytymi winoroślami, gęstymi lasami na górskich zboczach, szczytami oprószonymi śniegiem, lecz także terenami porośniętymi śródziemnomorskimi palmami i drzewami cyprysowymi.
- W lipcu 2009 majestatyczne Dolomity zostały wpisane na **Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO**.
- W Południowym Tyrolu włoskie **słońce świeci prawie 300 dni** w roku, a alpejskie pasma górskie chronią region od zimnych północnych wiatrów. Dzięki temu jest to idealne miejsce na odpoczynek przez cały rok.
- W regionie używa się trzech języków urzędowych. Ok. 70% populacji posługuje się językiem niemieckim, 26% włoskim i 4% językiem ladińskim (tj. retoromańskim dialektem języka włoskiego). Jednak większość osób mówi w obu językach.
- Południowy Tyrol to również **Dolomiti Superski** (największa infrastruktura narciarska, skupiająca trasy o łącznej długości 1200 km oraz 460 wyciągów). **Sellaronda** (tzw. **Karuzela Narciarska**, czyli 26 kilometrowa tura narciarska okrążająca masyw Sella, łącząca cztery ladińskie doliny: Val Gardena/Gröden, Alta Badia (obie leżą w Południowym Tyrolu), Arabba i Val di Fassa).

- Region może poszczycić się ponad **13 000 km szlaków turystycznych**.
- Liczba mieszkańców w Południowym Tyrolu wynosi ponad **510 tyś.**
- Stolicą Południowego Tyrolu jest **Bolzano/Bozen**, w którym mieszka ok. 104 tyś. osób. Jest to miasto pełne malowniczych widoków i śródziemnomorskiej atmosfery, w którym spotykają się elementy kultury północy i południa, a ludzie mówią zarówno językiem Goethego, jak i Dantego.
- Drugim pod względem wielkości miastem Południowego Tyrolu jest **Merano/Meran**, znane od dawna jako „Miasto Spa” . W 1836 roku Doctor Huber, osobisty lekarz Księżnej Schwarzenberg, zauważył korzystny wpływ tutejszego mikroklimatu: czystego powietrza i wody z podziemnych źródeł. By skorzystać z tych wszystkich wspaniałości, można udać się do **Terme Merano**, ogromnego ośrodka spa, zaprojektowanego przez Matteo Thuna, sławnego architekta z Południowego Tyrolu. Na turystów spragnionych kąpeli czeka 25 basenów wypełnionych wodami termalnymi z podziemnych źródeł, sauny, łaźnie, zabiegi relaksacyjne oraz lecznicze.
- **Bressanone/Brixen** – to miejsce, gdzie łączą się dwie rzeki Isarco i Rienza, gdzie sztuka, kultura i tradycja stapiają się w jedną harmonijną całość, jaką jest serce doliny Valle Isarco / Eisacktal. Stare, miejskie rezydencje, altanki i mosty, katedry i gotyckie freski – wszystko to sprawia, że Bressanone przyciąga mnóstwo turystów.

Historia i Kultura

- Południowy Tyrol należał do Austrii do **1919** roku, kiedy to w wyniku traktatu z Saint Germain, został przyznany Republice Włoch i poddany italianizacji. Po latach konfliktów, Południowy Tyrol uzyskał Statut Autonomiczny. Mieszkający tam teraz Niemcy, Włosi i Ladynowie posługują się na co dzień swoimi językami ojczystymi, pielęgnują własne kultury i żyją we wspólnocie. Nadgraniczna kraina znowu uzyskała specjalny status.
- Region to niezwykła mieszanka kultury śródziemnomorskiej i alpejskiej, co znajduje swoje odbicie w ludziach, ich języku, architekturze oraz kuchni.
- **Reinhold Messner**, znany na całym świecie alpinista, pochodzi z Południowego Tyrolu (ur. w Bressanone). Oprócz tego, że zdobył wszystkie ośmiotysięczniki (Korona Ziemi), to jako pierwszy wspiął się na Mount Everest bez maski tlenowej. Przemierzył również pieśzo wzdłuż i wszerz Antarktydę, Grenlandię, Tybet i pustynię Takla Makan. W czerwcu 2006 koło Bolzano otwarto pierwsze Górskie Muzeum Messnera (**Messner Mountain Museum**) pod nazwą Firmian. Muzeum jest częścią projektu Reinholda Messnera poświęconego relacjom człowieka z górami. W dalszych latach otwarto pięć kolejnych, w różnych miejscach w Południowym Tyrolu: Ortles, Juval, Dolomites, Ripa oraz MMM Coronas, zaprojektowane przez sławną architektkę Zahę Hadid, otwarte w sierpniu

2015 roku. W każdym muzeum Messnera można obejrzeć liczne fotografie, obrazy, rzeźby i ekwipunek wspinaczkowy.

- W Muzeum Archeologicznym w Bolzano można zobaczyć **Ötzię** (tzw. Człowieka Lodu), mumię sprzed 5 300 lat, którą w 1991 roku wydobyto z lodu. Ötzię znaleziono w paśmie górskim Ötztaler Alpen w dolinie **Val Senales / Schnalstal**. Z okazji 20-lecia odnalezienia Ötzię Muzeum Archeologicznym w Bolzano zorganizowało specjalną wystawę jubileuszową **Ötzi²⁰**, którą można zwiedzać do chwili obecnej.
- Południowy Tyrol to kraina, z której wywodzi się **tradycja kąpeli w sianie**, które porasta tutejsze alpejskie łąki. Taki zabieg działa wzmacniająco na nasz system odpornościowy.
- W Południowym Tyrolu znajduje się ponad **800 zamków, dworów oraz ruin**.
- Wnętrza małego, niepozornego kościółka St. Proculus położonego w wiosce Naturno/Naturns kryją **najstarsze freski świata niemieckojęzycznego**.
- Najstarsza na świecie kolejka linowa (zbudowana w 1908 roku) prowadzi z Bolzano na wysokość 1 100 m n.p.m.

Południowytyrolskie potrawy i wino

- **Przewodnik Michelin** w 2013 roku przyznał 23 gwiazdki Michelin aż 20 restauracjom, z których 3 mają po dwa odznaczenia. W skali

światowej jest to najwięcej gwiazdek przyznanych w jednym tylko regionie.

- Na rok 2015 przewodnik I Vini d'Italia, przy współpracy z organizacją Gambero Rosso & Slow Food, przyznał prestiżową nagrodę „**Tre Bicchieri**” (pol. Trzy Kieliszki) za najlepsze wina aż 28 winom z regionu Południowego Tyrolu – jest to rekord, gdyż wcześniej ta liczba wahała się między 25 a 27. Aż 98 proc. południowotyrolskich win posiada włoski znak jakości dla win DOC. Wina białe i czerwone stanowią mniej więcej po połowie produkcji. Trzy szczepy winne Vernatsch/Schiava, Lagrein i Gewürztraminer uchodzą za autochtoniczne (tj. miejscowe, pochodzące z Południowego Tyrolu.)
- Dwadzieścia rodzajów szczepów winnych rośnie na zaledwie 5,3 tys. hektarów winnic.
- 12% produkcji jabłek w Europie pochodzi z Południowego Tyrolu.
- Inny znanym produktem eksportowym jest Speck, czyli lekko wędzona szynka wieprzowa, o niepowtarzalnym smaku i wyglądzie.

I w końcu...

- ... Południowy Tyrol nie jest jeszcze dobrze znany Polakom, tylko 1% zwiedzających przyjeżdża z Polski.

